

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΙΑ 10

Μινωικοί ιεροί χώροι

- Ενδεχομένως από τη Νεολιθική, αλλά με βεβαιότητα από την Προανακτορική εποχή φαίνεται ότι οι μινωίτες ασκούσαν τις λατρευτικές τους πρακτικές στα σπήλαια.
- Το μοναδικό μέχρι στιγμής οικιακό ιερό της εποχής αυτής εντοπίζεται στον οικισμό της Μύρτου – Φούρνου Κορυφής.
- Συστηματική όμως λατρεία μαρτυρείται στα ιερά κορυφής που χρονολογούνται στο τέλος της Προανακτορικής και κυρίως κατά την Παλαιοανακτορική εποχή.

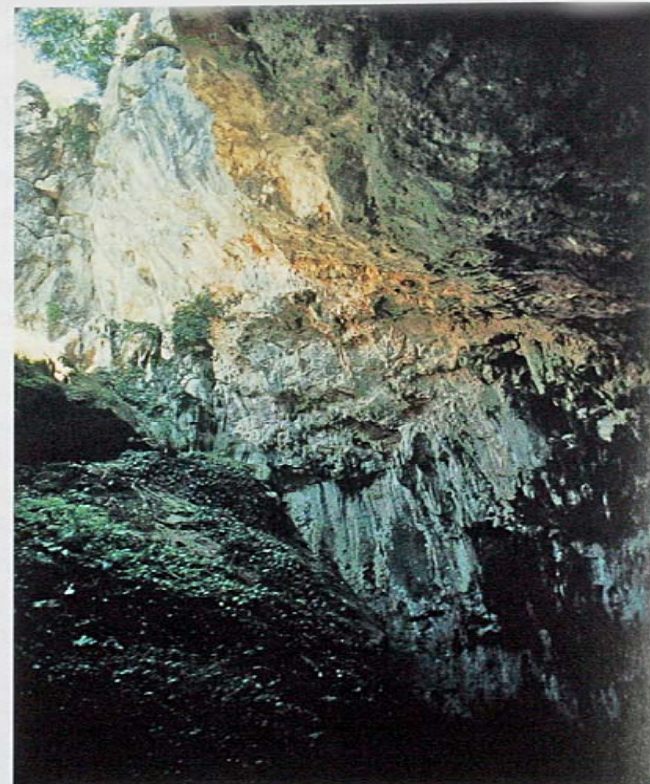
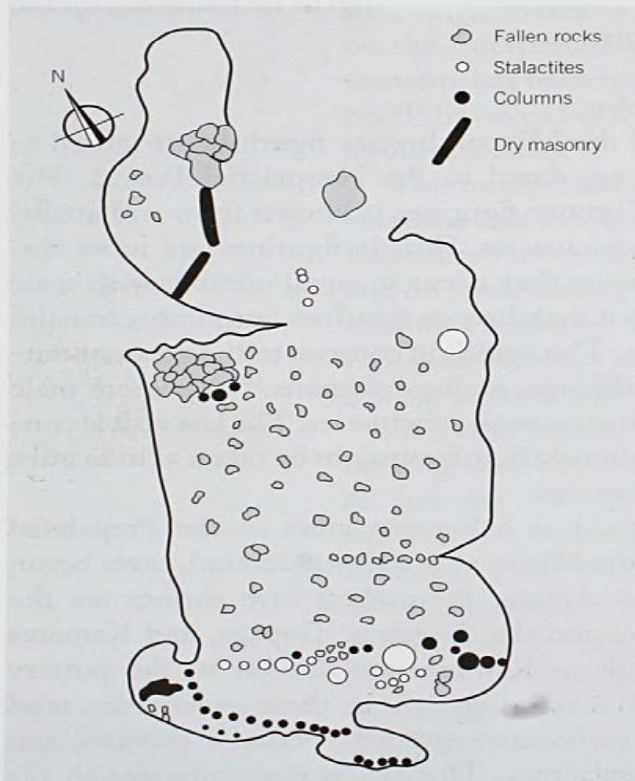
Ιεροί χώροι κατά την Παλαιοανακτορική περίοδο

- Κατά την Παλαιοανακτορική περίοδο οι Μινωίτες ασκούσαν τη λατρεία στη θεότητα ή στις θεότητες σε ποικίλους χώρους, όπως σε **σπήλαια, ιερά κορυφής και ιερά των ανακτορικών κέντρων.**
- Ο ανεξάρτητος ναός **στα Ανεμόσπηλια Αρχανών** αποτελεί μία εξαίρεση.

Δικταίον άντρο

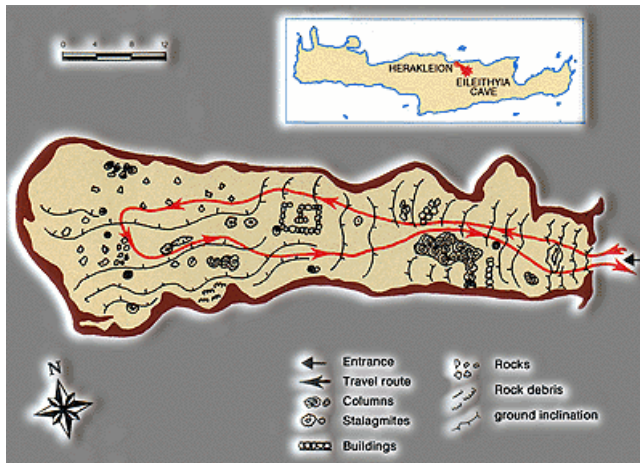
91

Plan and photograph of the Diktaian Cave, near the modern village of Psychro, Crete. Evans believed this cave to be the one traditionally associated with the birth of the god Zeus, but it may have been one of several associated with the god.

Σπήλαιο Ειλειθυΐας στην Αμνισό

- Το σπήλαιο της Ειλειθυΐας στην Αμνισό ανασκάφηκε από τον Σπ. Μαρινάτο.

Σπήλαιο Αρκουδιώτισσας

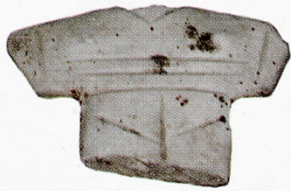

Εικ. 8: Η αίθουσα με το μόνρφωμα της αρκούδας.

Σπήλαιο Αγίας Παρασκευής στο Σκοτεινό

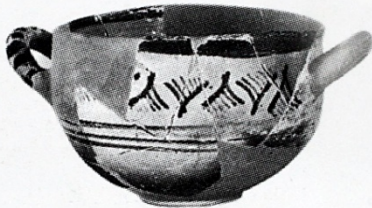
Ευρήματα από τα σπήλαια Πλατυβόλας (επάνω), Κουμαρόσπηλιου και Τρύπας του Μαμελούκου (κάτω)

Εικ. 2 : Κορμός πρωτο-
Κυκλαδικού ειδωλίου.

Εικ.3: Πρωτοελλαδικές
“σαλτσιέρες”.

Εικ. 7 : ΥΜ ΙΙΙ Β σκύφος.

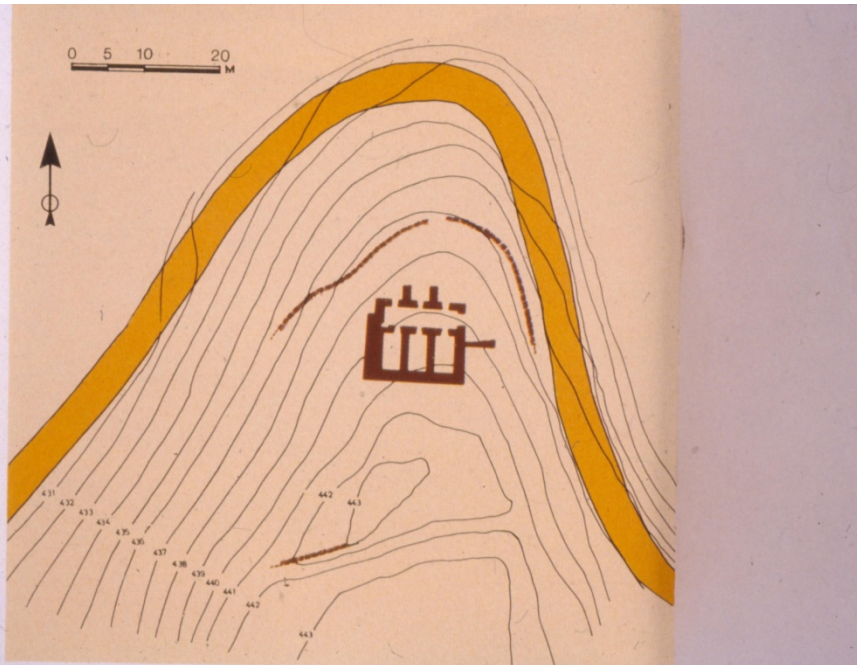

Εικ. 5 : Τμήμα ψευδόστομου
αμφορέα

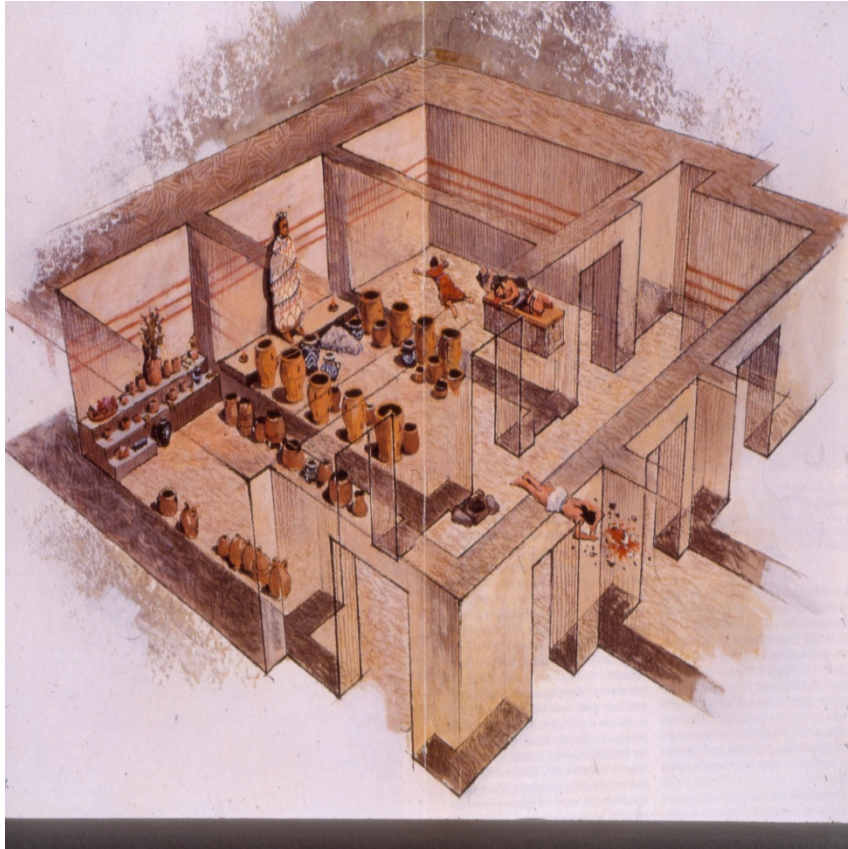
Ο ναός στα Ανεμόσπηλια Αρχανών

- Αποτελεί το μοναδικό παράδειγμα ανεξάρτητου ναού από την παλαιοανακτορική εποχή και βρίσκεται κοντά στις Αρχάνες, στις υπώρειες του ιερού κορυφής του Γιούχτα.
- Η καταστροφή του επήλθε από σεισμό μεταξύ της MMII και MMIIIΑ.

- Πρόκειται για κτήριο με ορθογώνια κάτοψη με τρία μακρόστενα δωμάτια με είσοδο στα νότια σε μακρύ διάδρομο.

- Στο κεντρικό δωμάτιο εντοπίστηκαν τα πήλινα πόδια του λατρευτικού αγάλματος
- Στο ανατολικό εντοπίστηκε η σκευή του ιερού
- Στο δυτικό πάνω σε χαμηλό έδρανο εντοπίστηκε ο σκελετός του θύματος της ανθρωποθυσίας.
- Εντοπίστηκαν τρεις ακόμη σκελετοί που θεωρήθηκε ότι ανήκαν σε αυτούς που πραγματοποίησαν την ανθρωποθυσία.

- Κεντρικό δωμάτιο.
- Πήλινα πόδια ξοάνου.

Ιερά Κορυφής

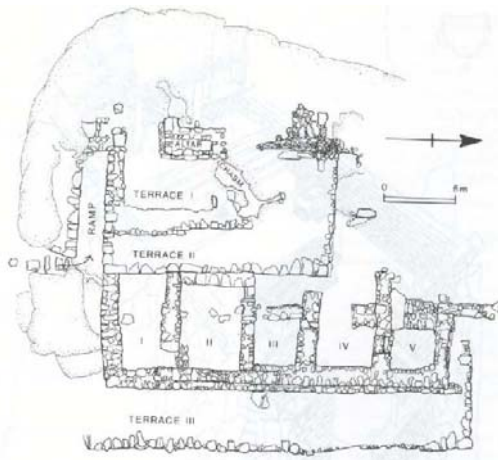
- Πρόκειται για τόπους λατρείας στις κορυφές λόφων ή βουνών
- Η χρήση τους αρχίζει κατά το τέλος της Προανακτορικής Εποχής, η κύρια χρήση τους χρονολογείται στους παλαιοανακτορικούς χρόνους, ενώ μειώνονται δραστικά κατά την ΥΜ περίοδο.
- Επιχωριάζουν στην κεντρική και κυρίως στην ανατολική Κρήτη, ενώ απουσιάζουν από τη δυτική, με εξαίρεση την περίπτωση των Βρύσινα.
- Εκτός Κρήτης εντοπίσθηκαν ελάχιστα και σε θέσεις με μινωική επίδραση.

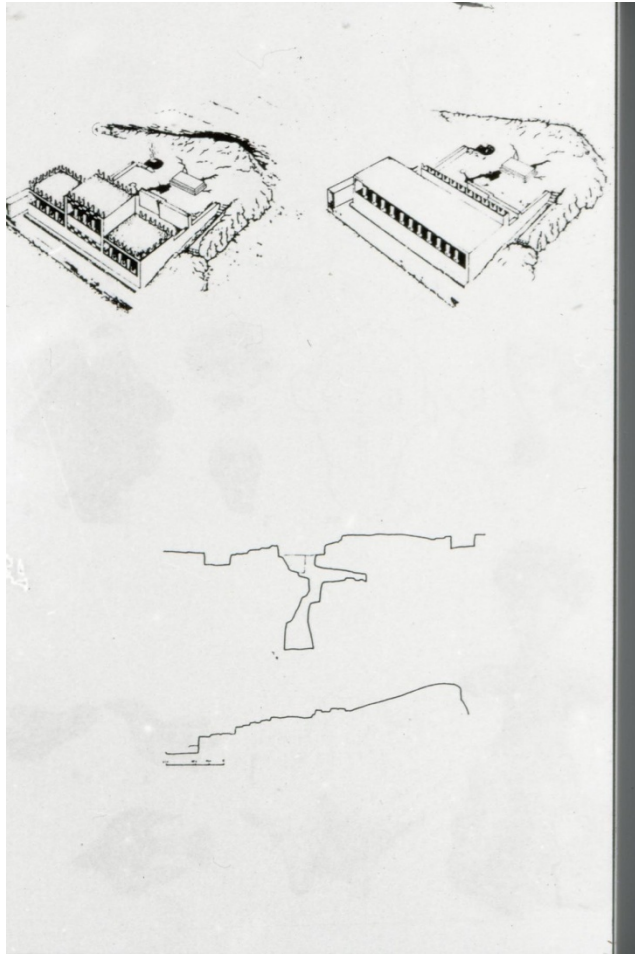
- Κριτήριο επιλογής του χώρου ίδρυσης είναι η ορατότητα από τον πλησιέστερο σπουδαιότερο οικισμό και αργότερα το ανάκτορο.
- Τα συστατικά στοιχεία του ιερού κορυφής είναι η ύπαρξη τεμένους και βωμού.
- Έχει παρατηρηθεί η παρουσία ιερού βήματος (τρεις κτιστοί τοίχοι που εξάρουν το συγκεκριμένο σημείο και η τέταρτη ανοικτή) σε επιλεγμένο σημείο του ιερού.
- Τα συνήθη ευρήματα είναι κεραμική και πήλινα ειδώλια ανθρώπων ή ανθρωπίνων μελών και ζωδίων.
- Τα κυριότερα ιερά κορυφής είναι του Βρύσινα Ρεθύμνου, του Γιούχτα Τεμένους, του Κόφινα Μονοφατσίου, του Καρφιού Λασιθίου, του Πετσοφά Σητείας κ.ά.

Γιούχτας

- Πρόκειται για ιερό κορυφής στο όρος Γιούχτα σε κοντινή απόσταση από τις Αρχάνες.
- Χρονολογείται μεταξύ της ΜΜΙ και ΥΜΙ περιόδου.
- Εντοπίσθηκαν άνδρα επί των οποίων κατασκευάσθηκαν το ιερό, ο βωμός και δωμάτια που εξυπηρετούσαν τους ιερείς και τους επισκέπτες.

- Αναπαράσταση του ιερού.

- Κεκλιμένη κλίμακα

- Βωμός

- Δωμάτιο 1

- Δωμάτιο 2

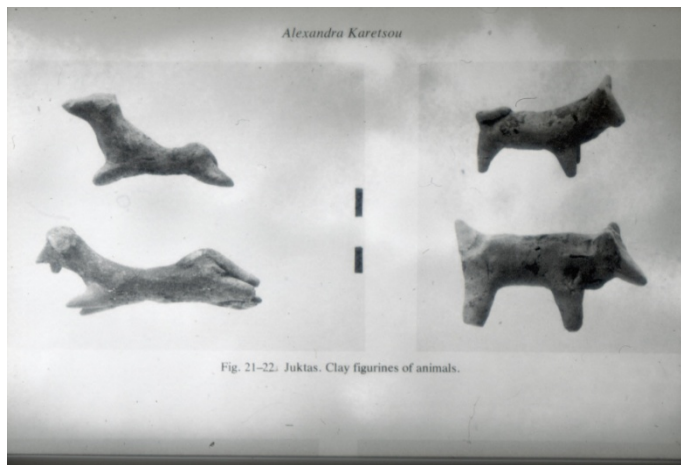

- Δωμάτιο 3

- Δωμάτιο 4

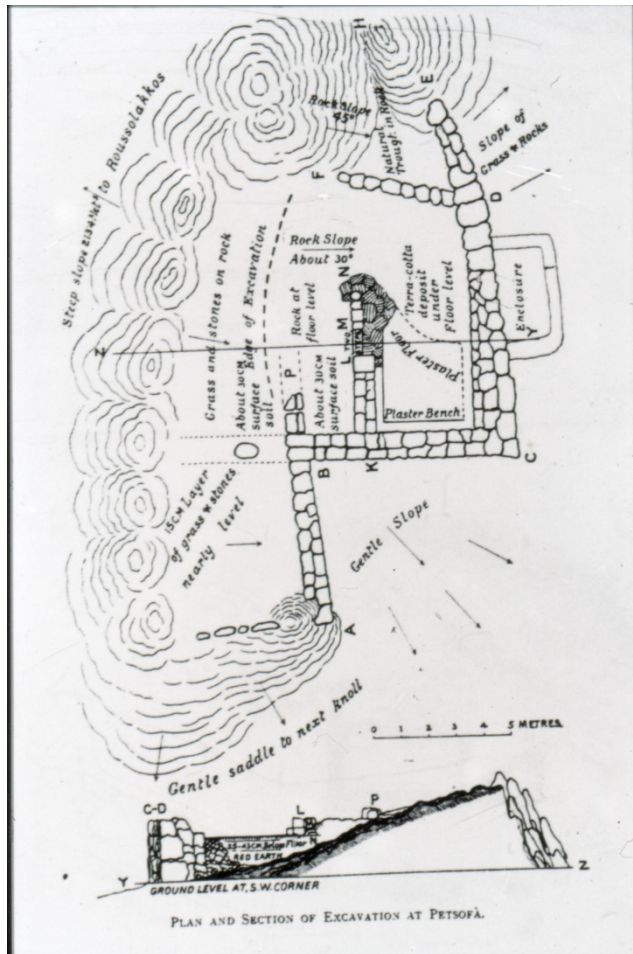
- Πήλινα αφιερώματα.

Πετσοφάς

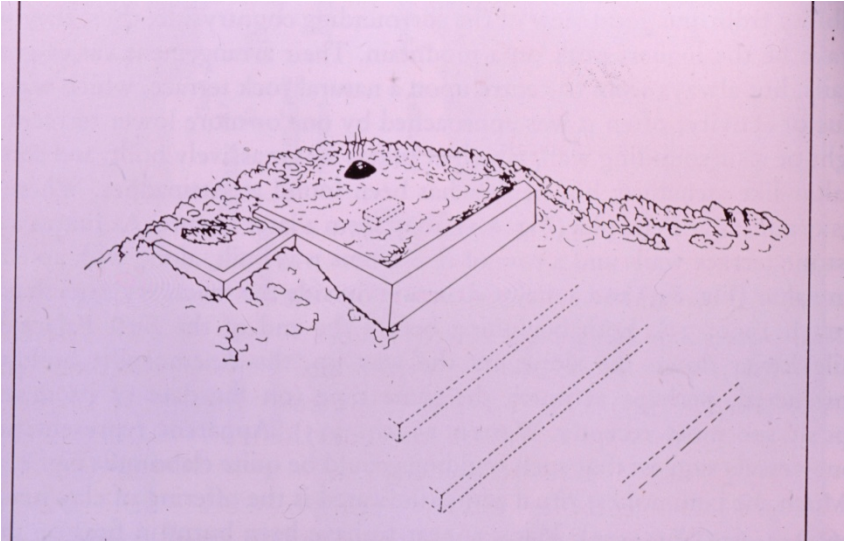
- Πρόκειται για ιερό κορυφής που βρίσκεται στο λόφο του Πετσοφά κοντά στο Παλαίκαστρο.
- Το ιερό χρησιμοποιήθηκε κατά τη ΜΜΙ μέχρι και την ΥΜΙ.

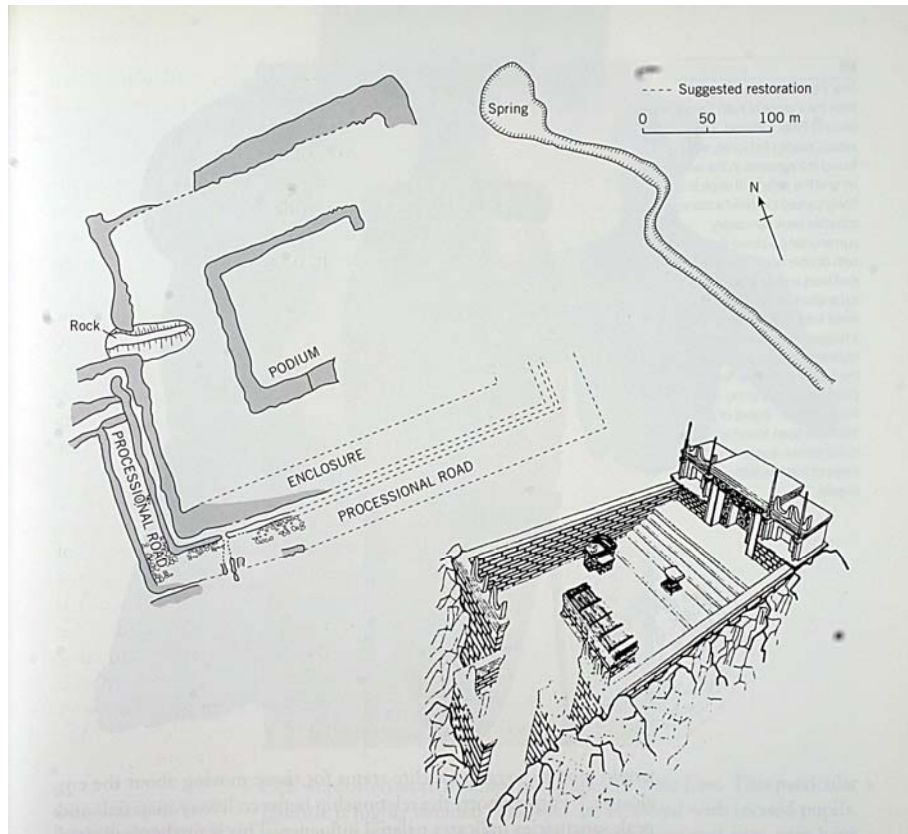
- Άνδρα σχημάτιζαν τα απαραίτητα επίπεδα για την κατασκευή κτισμάτων που είχαν σχέση με τη λατρεία και τη συγκέντρωση των επισκεπτών.

- Αποκατάσταση του ιερού κορυφής στον Πετσοφά.

- Φωτορεαλιστική αναπαράσταση του ιερού.

- Σχεδιαστική αποκατάσταση του ιερού.

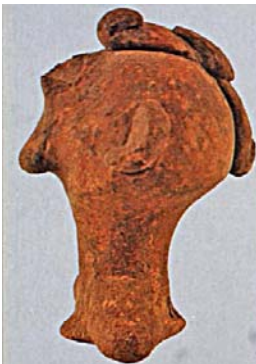

- Απόψεις του ιερού κορυφής στη σημερινή του κατάσταση.

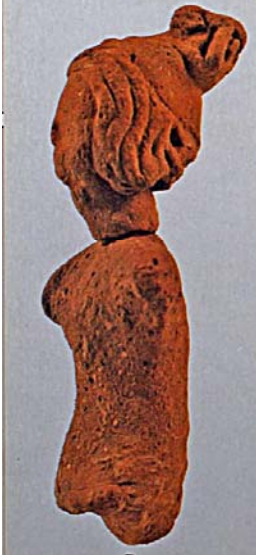

- Πήλινο ειδώλιο λατρευτή από τον Πετσοφά.

26. Κεφαλή λάτρη με ιδιότυπη κόμμωση. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσοφάς.
 Head of a worshipper with peculiar coiffure. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
 Tête d'adorant portant une étrange coiffure. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
 Kopf eines Adoranten mit eigenartiger Frisur aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
 Testa di adorante con pettinatura di forma particolare. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

27. Λατρεύτρια με περίτεχνη κόμμωση. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσοφάς.
 Female worshipper with elaborate hairstyle. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
 Adorante portant une coiffure élaborée. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
 Adorantin mit kunstvoller Frisur aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
 Adorante con pettinatura elaborata. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

28. Γυναίκα σε λατρευτική στάση. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσοφάς.
 Woman in an attitude of worship. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
 Femme en attitude d'adoration. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
 Weibliche Gestalt in Gebetsstellung aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
 Donna in atto di adorazione. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

29. Λατρεύτρια με μακρό περίτεχνο φόρεμα. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πριναίας.
 Female worshipper with long elaborate dress. Middle Minoan peak sanctuary at Prinias.
 Adorante vêtue d'une longue robe. Sanctuaire de sommet de Prinias. Minoen Moyen.
 Adorantin mit langem kunstvollen Glockenrock aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Prinias.
 Adorante in lunga veste elaborata. Santuario Medio Minoico della vetta di Prinias.

30. Τρεις άνδρες με περιζώμα σε λατρευτική στάση. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσοφάς.
 Three men with loincloth in an attitude of worship. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
 Trois hommes vêtus d'un pagne, en attitude d'adoration. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
 Drei männliche Gestalten mit Lendenschurz in Gebetsstellung aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
 Tre uomini con perizoma in atto di adorazione. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

31. Σύνθετα κέρατα καθιερώσεως από κονίαμα. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσοφᾶ.

Composite sacrificial horns of plaster. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.

Cornes de consécration composites en stuc. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.

Zusammengesetzte Kulthörner aus Stuck aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.

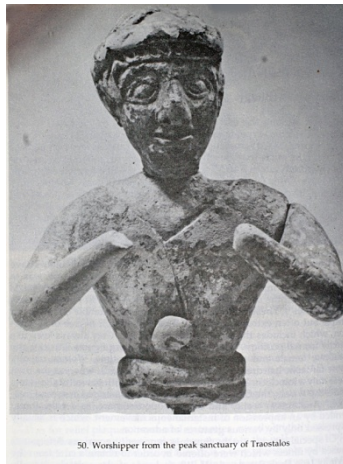
Composizione di corna di consacrazione in stucco. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsofàs.

Τραόσταλος

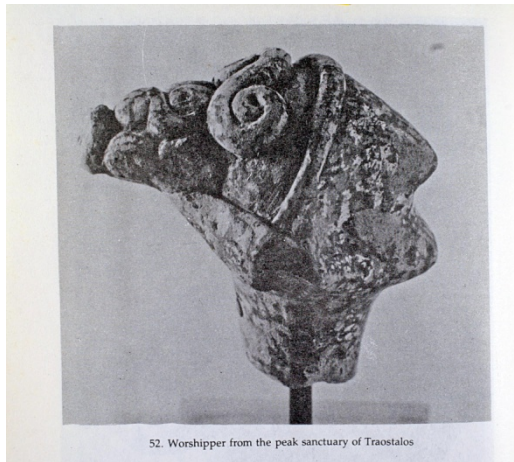

- Το ιερό κορυφής στον Τραόσταλο παραμένει αδημοσίευτο.

- Τα πήλινα ειδώλια από τον Τραόσταλο βρίσκονται στο Μουσείο Αγ. Νικολάου.
- Απεικονίζουν γυναικείες και ανδρικές μορφές σε στάση ικεσίας και προσευχής

52. Worshipper from the peak sanctuary of Traostalos

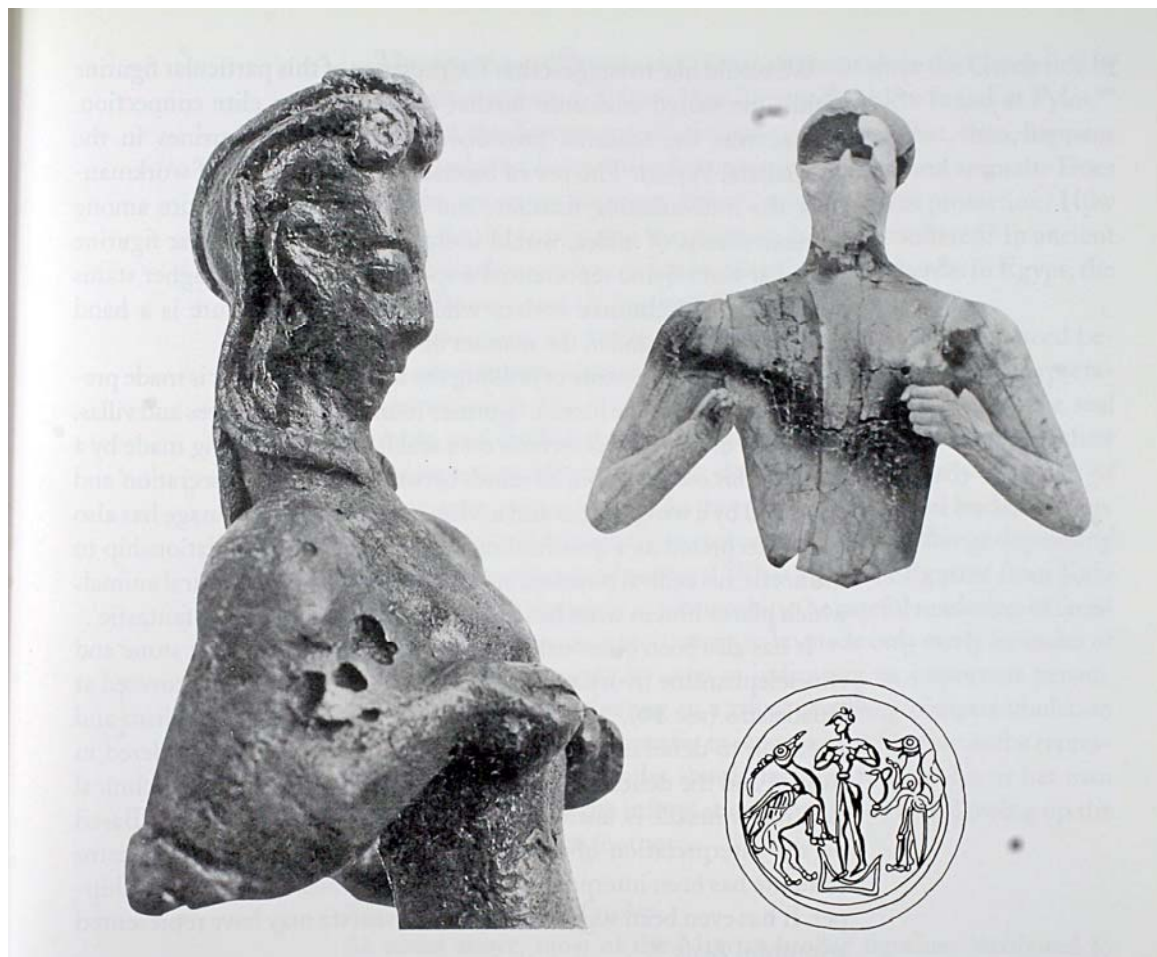
- Κεφαλή πήλινου γυναικείου ειδωλίου.

55. Votive model of fish from the peak sanctuary of Traostalos

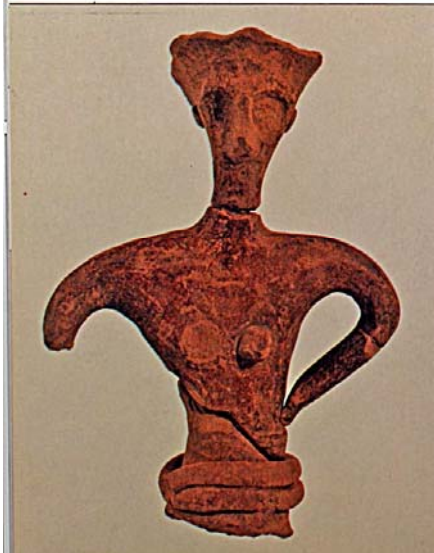
- Πήλινο ειδώλιο ψαριού.

Ειδώλια από διάφορα ιερά κορυφής

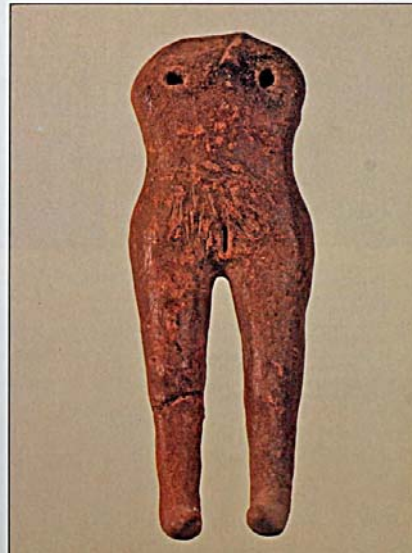
40. Μικρή κεφαλή αιλουροειδούς.
Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής
Πριναί.
Small head of a feline. Middle
Minoan peak sanctuary at
Prinias.
Petite tête de félin. Sanctuaire de
sommets de Prinias. Minoen
Moyen.
Kleiner Kopf eines katzenartigen
Tieres aus dem
mittelminoischen
Gipfelheiligtum von Prinias.
Piccola protome di felino.
Santuario Medio Minoico della
vetta di Prinias.

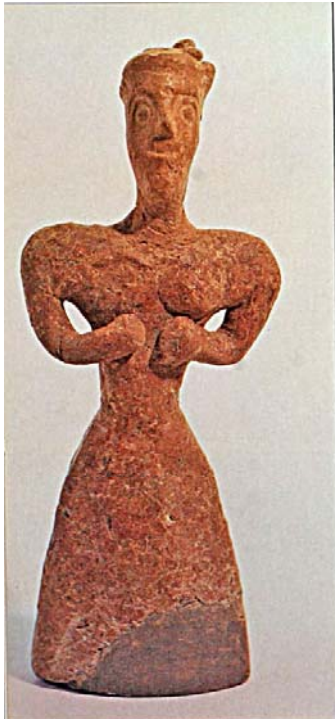
39. Γυναικία ίσως σε χορευτικό
χορό, Μεσομινωικό Ίερό
Κορυφής Πριναί.
Woman perhaps in a ritual
dance. Middle Minoan peak
sanctuary at Prinias.
Femme prenant peut-être part à
une danse rituelle. Sanctuaire de
sommets de Prinias. Minoen
Moyen.
Weibliche Gestalt vielleicht bei
einem Kultanz aus dem
mittelminoischen
Gipfelheiligtum von Prinias.
Donna forse in danza rituale.
Santuario Medio Minoico della
vetta di Prinias.

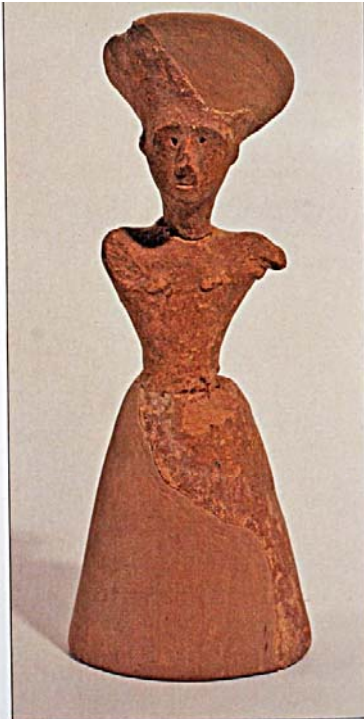
41. Κεφαλή λατρεύτριας.
Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής
Πετσόφας.
Head of a female worshipper.
Middle Minoan peak sanctuary at
Petsophas.
Tête d'adorante. Sanctuaire de
sommets de Petsophas. Minoen
Moyen.
Kopf einer Adorantin aus dem
mittelminoischen Gipfelheiligtum
von Petsophas.
Testa di adorante. Santuario
Medio Minoico della vetta
di Petsofás.

42. Άνεξαρτητικός αυτότελής
γυναικείος κορμός («τάμι»),
Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής
Πριναί.
Votive independent female body.
Middle Minoan peak sanctuary at
Prinias.
Corps de femme votif. Sanctuaire de
sommets de Prinias. Minoen
Moyen.
Selbstständiger weiblicher
Votivrumpf aus dem
mittelminoischen Gipfelheiligtum
von Prinias.
Torsio femminile votivo. Santuario
Medio Minoico della vetta di Prinias.

43. Γυναίκα σε λατρευτική στάση. Μεσομινωικό Τερό Κορυφής Καλαμακίου.
 Woman in attitude of worship. Middle Minoan peak Sanctuary at Kalamaki.
 Femme en attitude d'adoration. Sanctuaire de sommet de Kalamaki. Minoen Moyen.
 Weibliche Gestalt in Gebetsstellung aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Kalamaki.
 Donna in atto di adorazione. Santuario Medio Minoico della vetta di Kalamaki.

44. Λατρεύτρια με ψηλή τιέρα. Μεσομινωικό Τερό Κορυφής Πριναί.
 Female worshipper with tall tiara. Middle Minoan peak sanctuary at Prinias.
 Adorante coiffée d'une haute tiare. Sanctuaire de sommet de Prinias. Minoen Moyen.
 Adorantin mit hoher Tiara aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Prinias.
 Adorante con alta tiara. Santuario Medio Minoico della vetta di Prinias.

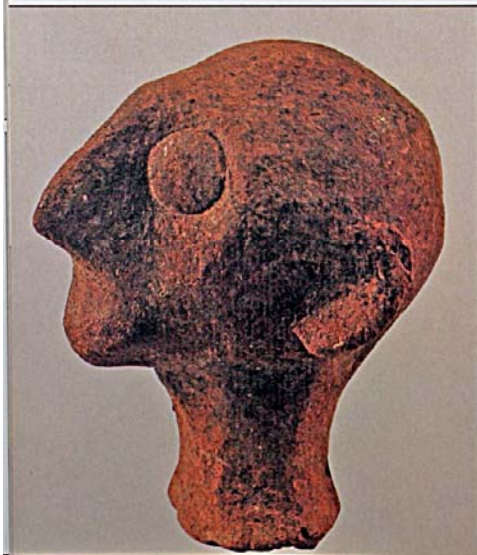
45. Λατρεύτρια με ψηλό μυτερό γαϊβάκι. Μεσομινωικό Τερό Κορυφής Ξεροκάμπου (Αμπέλου).
 Female worshipper with high pointed collar. Middle Minoan peak sanctuary at Xerokampos (Ampelos).
 Adorante au col pointu. Sanctuaire de sommet de Xerokampos (Ampelos). Minoen Moyen.
 Adorantin mit hohem spitzen Kragen aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Xerokampos (Ampelos).
 Adorante con alto e appuntito colletto del vestito. Santuario Medio Minoico della vetta di Xerokampos (Ampelos).

46. Ένθρονο είδωλο λάτρη. Μεσομινωικό Τερό Κορυφής Πριναί.
 Seated figurine of a worshipper. Middle Minoan peak sanctuary at Prinias.
 Figurine d'un adorant assis. Sanctuaire de sommet de Prinias. Minoen Moyen.
 Sitzender Adorant aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Prinias.
 Statuetta di adorante in trono. Santuario Medio Minoico della vetta di Prinias.

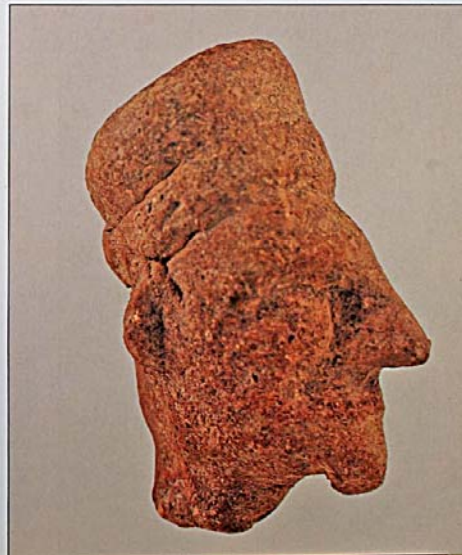
35. Κεφαλή ειδωλίου με τιάρα. Μεσομινωική I οίκου στο Χαμαίσι.
Head of a figurine with tiara. Middle Minoan I house at Chamaizi.
Tête de figurine coiffée d'une tiare. Maison Minoen Moyen I de Chamaizi.
Kopf einer Tonstatuette mit Tiara aus dem mittelminoischen I Haus in Chamaizi.
Testa di idolo con tiara. Casa del periodo Medio Minoico I di Chamezi.

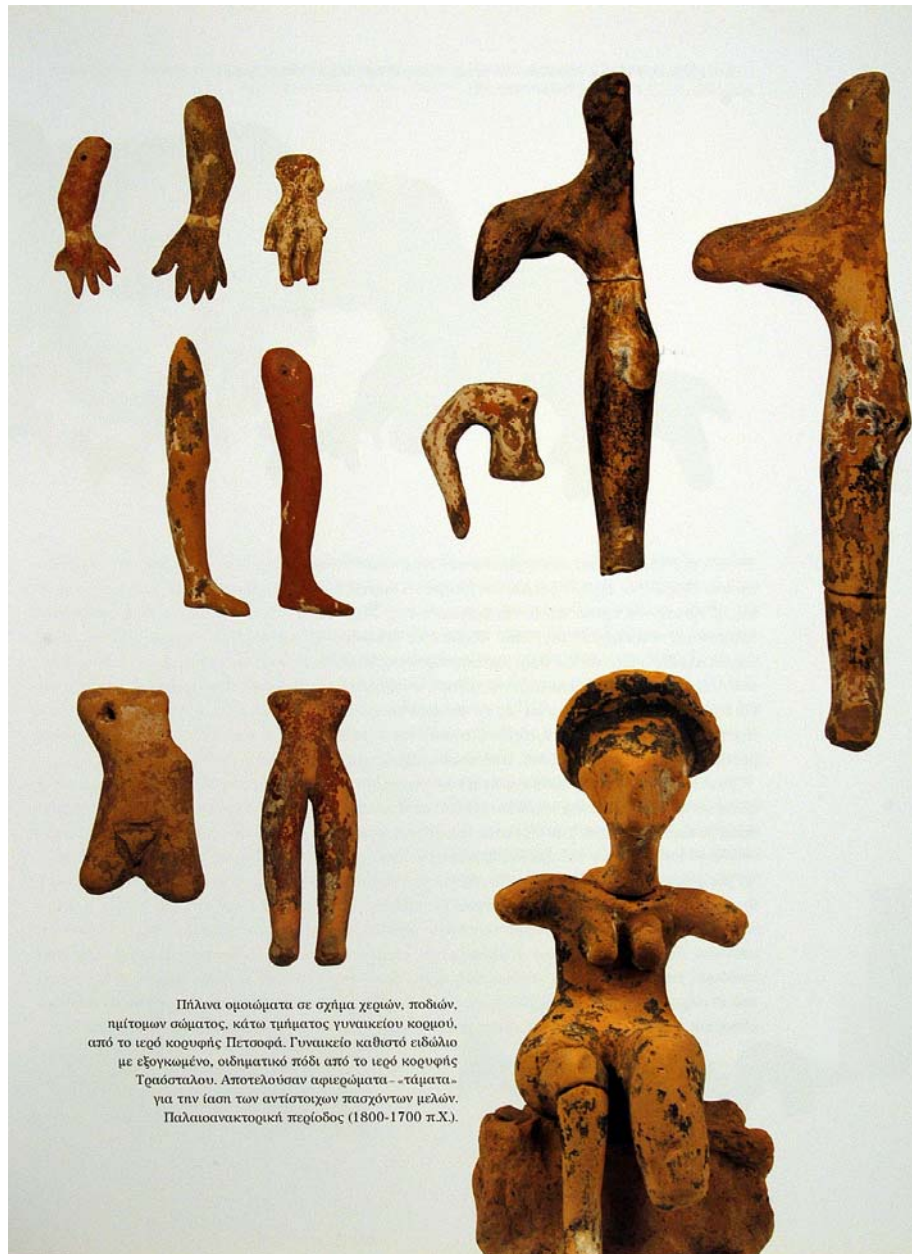
36. Κεφαλή λάτρη. Τα μάτια δηλώνονται με δίσκους.
Head of a worshipper. The eyes are denoted by discs. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
Tête d'adorant. Les yeux sont marqués par de petits disques. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
Adorantenkopf. Die Augen sind durch Plättchen ausgebildet. Aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
Testa di adorante. Gli occhi sono espressi con piccoli dischi. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

37. Κεφαλή λατρεύτριας με περίτεχνη κομμωση. Μεσομινωικό Ίερό Κορυφής Πετσόφας.
Head of a female worshipper with elaborate coiffure. Middle Minoan peak sanctuary at Petsophas.
Tête d'adorante portant une coiffure élaborée. Sanctuaire de sommet de Petsophas. Minoen Moyen.
Kopf einer Adorantin mit kunstvoller Frisur aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Petsophas.
Testa di adorante con pettinatura elaborata. Santuario Medio Minoico della vetta di Petsophas.

38. Λάτρη με ιδιαίτερο κόλλωμα κεφαλής.
Worshipper with peculiar headdress. Middle Minoan peak sanctuary at Kalamaki.
Adorant portant un couvre-chef très particulier. Sanctuaire de sommet de Kalamaki. Minoen Moyen.
Adorant mit eigenartiger Kopfbedeckung aus dem mittelminoischen Gipfelheiligtum von Kalamaki.
Adorante con copricapo di forma particolare. Santuario Medio Minoico della vetta di Kalamaki.

Πίλινα ομοιώματα σε σχήμα χεριών, ποδιών, ημίτομων σώματος, κάτω τμήματος γυναικείου κορμού, από το ιερό κορυφής Πετσοφά. Γυναικείο καθιστό ειδώλιο με εξογκωμένο, οιδηματικό πόδι από το ιερό κορυφής Τραόσταλου. Αποτελούσαν αφιρώματα - τάματα - για την ίαση των αντίστοιχων πασχόντων μελών. Παλαιονεολιθική περίοδος (1800-1700 π.Χ.).

179 **Figurine**
Middle Minoan III–Late Minoan I period
(ca. 1700–1450 B.C.)
Bronze
H. 0.077 m
Skoteino cave
Herakleion Archaeological Museum, HM 2574

Bronze figurine of a male votary, missing feet and base. Torso heavily bent at the waist with the right hand raised to the forehead and the left at its side pointing down. Round elongated head, without facial features. The right ear and the hair, which consists of three locks reaching down to the waist and a mass of hair at neck level, are indicated in low relief. The figurine has a ring-shaped belt, hollow in section, perhaps with a metal frame, like most bronze figurines of this period. Two parts of the codpiece are fixed to the belt, the front elongated one with a leafy ending between the thighs and the back part shaped like a horse-shoe to cover the buttocks.

This figurine was found in the excavation of the Skoteino cave in the Pediada, one of the largest and most spectacular sacred caves of Crete. Other bronze figurines were found in the same cave, as well as cult equipment, votive bronze strips, and pottery dating from the Middle Minoan period to the Roman period.

Although small in size, the figurine has all the general characteristics known from bronze figurines of the Neopalatial period: the organic articulation of the body, the realistic and proportional rendering of the limbs, and the backward bend of the torso. Also consistent with other such figurines is the generalized representation or complete absence of facial features, obviously because the face was not the principal element of the figure. Another standard feature of bronze figurines of the time is the devotional gesture with the right hand on the forehead, which expresses the act of praying, supplication, or the impulsive reaction of the votary at the climactic moment of spiritual communication with the deity. In addition, evidence for the priestly office or social status of the figure is the long front part of the codpiece and the long, loose hair, which may indicate a certain degree of maturity.

Selected Bibliography
Davaras 1969, pl. XI; Sapouna-Sakellariaki 1995; Verlinden 1984, pp. 112–14, 116, 192, pl. 22:44.

Giorgos Rethemiotakis

180 **Figurine**
Middle Minoan III–Late Minoan I period
(ca. 1700–1450 B.C.)
Bronze
H. 0.102 m
Tylissos
Herakleion Archaeological Museum, HM 1832

Bronze figurine of a male votary. Triangular torso curving sharply into the waist. The right hand is on the chest and the left is extended downward with a clenched fist. Spherical head with facial features (nose, eyes, ears) and button-shaped haircut in relief. Toes are indicated; the legs are bent slightly backward. The soles of the feet stand on a rectangular base, slanting forward in relation to the axis of the body. A double relief ring represents a belt with a phallus sheath shown below it. Complete.

A young man is shown in the pose of an adorant/votary. A feature common to most figurines of this period is the noticeable backward bend of the torso, as well as a corresponding but lesser bend of the legs at the knees and of the arms at the elbows. In the context of the singular semiotics of anthropomorphic Minoan sculpture, where all figural idioms express socio-religious perceptions and corresponding behaviors, this flexing has its own special meaning. It would appear that the worshiper's inner tension is externalized and given form in this way, as is the sense of awe that overcomes the faithful at the climactic moment of communing with the divinity. The "standing-to-attention" stance reveals respect, and the gesture indicates supplication or invocation of the deity being worshiped.

Selected Bibliography
Hazzidakis 1934, pp. 71–72, 95, pl. XXVib; Sapouna-Sakellariaki 1995; Verlinden 1984, pp. 31, 130–31, 202, pl. 49:107.

Giorgos Rethemiotakis

Αφιερώματα (τάματα)

33. Μικρά πήλινα κέρατα
καθιερωσέως. Μεσομινωικό
Ιερό Κορυφής Έπιανής
Κεφάλας.
Small clay sacral horns. Middle
Minoan peak sanctuary at
Eitani Kephala.
Petites cornes de consécration
en terre cuite. Sanctuaire de
d'Éitani Képhala. Minoen
Moyen.
Kleine Kulthörner aus Ton aus
dem mittelminoischen
Gipfelheiligtum von Eitani
Kephala.
Piccole corna di consacrazione
in terracotta. Santuario Medio
Minoico della vetta di Eitani
Kefala.

34. Κεφαλή μεγάλου ταυροσχήμου ρυτιού, μερικά συμπληρωμένη. Μεσομινωικό Ιερό
Κορυφής Πρινιας.
Head of a large bull-shaped rhyton, partially completed. Middle Minoan peak sanctuary
at Prinias.
Tête d'un grand rhyton en forme de taureau, partiellement restauré. Sanctuaire de
sommet de Prinias. Minoen Moyen.
Rhyton in Form eines großen Stierkopfes, teilweise ergänzt, aus dem mittelminoischen
Gipfelheiligtum von Prinias.
Grande rhytôn a forma di testa di toro, parzialmente restaurato. Santuario Medio
Minoico della vetta di Prinias.

32. Ταυρόσχημο ρυτό.
Μεσομινωικό Ίερό
Κορυφής Πρινιά.

*Bull-shape rhyton. Middle
Minoan peak sanctuary at
Prinias.*

*Rhyton en forme de taureau.
Sanctuaire de sommet de
Prinias. Minoen Moyen.*

*Rhyton in Stierform aus dem
mittelminoischen
Gipfelheiligtum von Prinias.*

*Rhytòn a forma di toro.
Santuario Medio Minoico
della vetta di Prinias.*

186 Bull Figurine

Middle Minoan II–III period (ca. 1800–1600 B.C.)

Clay

H. 0.095 m, l. 0.122 m

Vrysinas, peak sanctuary, 1973

Rethymnon Archaeological Museum, Π 7592

This extraordinary type of bull figurine has two heads on opposite sides. The horns and ears are modeled; a deep incision denotes the mouth. The eyes, represented by small discs, are preserved on one head only. Horns and legs are restored.

Although a rare type of offering at most Cretan peak sanctuaries, two-headed bull figurines abound at Vrysinas. By adding a second head, the donor was perhaps emphasizing the importance of the request he sent to the deity. A comparable offering is the double bull's-head rhyton from the Traostalos peak sanctuary near Zakros.

Selected Bibliography

Athanasopoulou-Tzedakis 2003, p. 172, no. 51; Papadopoulou-Tzachili (in press); Zeimbeki 2004, pp. 359–60.

Eleni Papadopoulou

189 Beetle Figurine
Middle Minoan III–Late Minoan I period
(ca. 1700–1525/1500 B.C.)
Clay
Max. l. 0.199 m
Piskokephalo, sanctuary, 1952
Herakleion Archaeological Museum, HM 9796

Terracotta figurine of a beetle, hollow, with a small hole at the rear. Two groups of deep parallel incisions denoting the wings cover the back; the head is flat, and no effort has been made to depict the legs. The beetle is covered with a red slip. Restored in places.

Terracotta figurines of beetles belong to the category of animal figurines of which large groups were found at peak and open-air sanctuaries, such as Piskokephalo. Although most animal figurines are smaller than life size, beetle figurines are very much larger than life size, with their main anatomical features emphasized in order for them to be recognizable. The beetle's symbolic role in the Minoan world is also suggested by the discovery at Palaikastro and at the Prinias peak sanctuary of pierced, hollow beetle figurines that may have served as ritual rhyta.

The beetles represented can be identified as dung beetles (*Copris hispanus*), a subspecies of the scarab (*Scarabaeidae*). Dung beetles feed off the feces of herd animals and pets, and their presence is therefore linked to them. The small terracotta nodules or balls found in the remains of ritual pyres are identified by some scholars as representing dung. Dung beetle figurines were offered at open-air sanctuaries and peak sanctuaries, which were associated with nature and rural life, probably to appeal for the successful outcome of agricultural and farming activities. Crete's involvement in maritime trade and its extensive contacts with Egypt probably fostered the belief that the beetle, like the Egyptian scarab, was a symbol of good fortune.

Selected Bibliography

Davaras 1988; Platon 1952, pp. 475–76; Rutkowski 1986, pp. 89–91.

Eirini Galli

Τυπικό και λατρεία στα ιερά Κορυφής

- Τα ιερά κορυφής πρέπει να ήταν αφιερωμένα σε θεότητες που είχαν σχέση με τη φύση (Μητέρα – Γη, Πότνια Θηρών).
- Οι τελετουργίες είχαν εποχικό χαρακτήρα, αλλά οι πιστοί μπορούσαν να το επισκεφθούν καθόλη τη διάρκεια του έτους και να εναποθέσουν τα αφιερώματα στους βωμούς, τις σχισμές των βράχων και σε άλλα σημεία.
- Ο εντοπισμός στάχτης και οστών ζώων δηλώνει ότι λάμβαναν χώρα διάφορες αναίμακτες και αιματηρές τελετές.
- Τα κυριότερα ευρήματα είναι πήλινα ειδώλια, ανδρικά και γυναικεία, ανθρώπινα μέλη και ζώδια.

Αίτια γένεσης, ανάπτυξης και παρακμής των ιερών κορυφής

- Ο **Rutkowski** θεωρεί ότι δημιουργήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες και να ανακουφίσουν τους φόβους και τις αγωνίες των γεωργών και κτηνοτρόφων της εποχής.
- Ο **Watrous** θεωρεί ότι τα ιερά κορυφής, καθώς και άλλα στοιχεία, εισήχθησαν από την Ανατολή και αποτελούν στοιχεία του ανακτορικού συστήματος διακυβέρνησης της νήσου.
- Ο **Cherry** υποστηρίζει ότι τα ιερά κορυφής σχετίζονται με την εμφάνιση των ανακτόρων.
- Ο **Peatfield** υποστηρίζει ότι τα ιερά κορυφής σχετίζονται με τη λειτουργία των ΠΜ θολωτών τάφων, ως συνέχεια αυτών.

Ιεροί χώροι κατά τη Νεοανακτορική περίοδο

- Η λατρεία των μινωιτών κατά τη νεοανακτορική εποχή ήταν ενσωματωμένη στις δραστηριότητες του ανακτόρου, της έππαυλης, της αγροικίας ή της αστικής οικίας.
- Χαρακτηριστικά ιερά της εποχής είναι το **οικιακό ιερό**, το **τριμερές ιερό**, η **κρύπτη πεσσών** και η **δεξαμενή καθαρμών**.
- Ορισμένα **ιερά κορυφής** εξακολουθούν να βρίσκονται σε χρήση και στη νεοανακτορική εποχή.

Οικιακό ιερό

Ανακτορικά ιερά από Φαιστό και Ζάκρο.

Τριμερές ιερό

Αποκατάσταση από Κνωσό

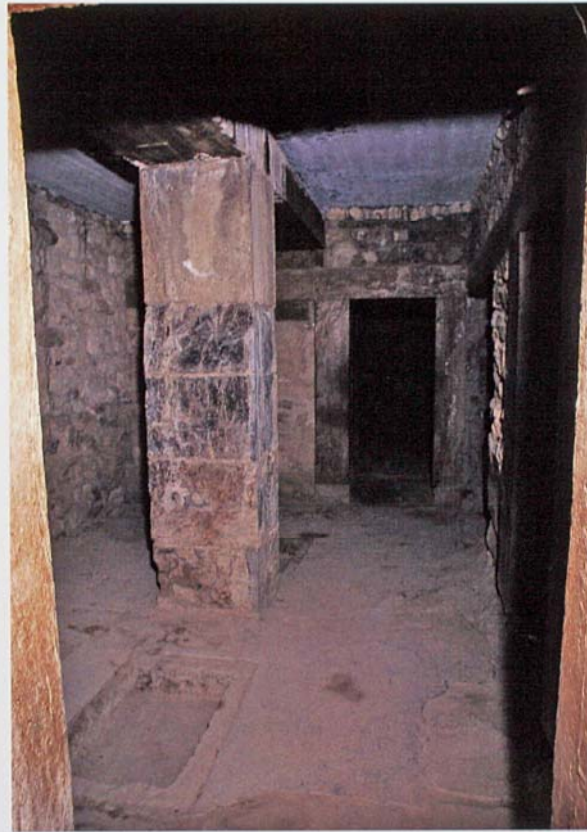

Κρύπτη πεσσών

Κνωσός

50

The East Pillar Crypt with
incised *labrys* (double-axe)
signs, Palace of Knossos.

Δεξαμενή καθαρμών

Κνωσός και Ζάκρος

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Ε. Μαντζουράνη 2002, 103 - 114